

23.07.76

L'astrònom

Es un fet ben conegut o, si més no, endevinat, que en paraules que es corresponen, a les sil·labes àtones finals, a una o del castellà correspon, generalment, i si no s'hi ha eliminat, una e del català, pronunciada com una vocal neutra a la zona oriental del nostre domini lingüístic. És el cas de noms i adjectius com ara «astro», «acto», «culto» o «directo», en català astre, acte, culte i directe. Aquesta noció, ben sabuda o simplement intuïda, és la que ens fa rebutjar formes vulgars com ara «signu», «diàmetru», «prospectu» i «mètodu», i recórrer a les formes correctes signe, diàmetre, prospecte i mètode.

Però és només generalment, com hem dit, que a una o del castellà —en sil·labes àtones finals— correspon una e del català. Casos com ara carro, amo, ganxo o gerro, són ben coneguts i no ofereixen dubtes a ningú. Però en d'altres casos algú es deixa influir pel fet que hem assenyalat i recorre aleshores a algunes formes impròpies que resulten ben detonants. Un cas clàssic és el del nom popular del ferrocarril subterrani, el metro, abreviatura de metropolità, que algú no sap encara diferenciar de metre, la unitat de mesura lineal. I també hem sentit dir més d'un cop el «quile», que és el que en diem un hiperpurisme, en lloc de quilo, abreviatura de quilogram.

Els casos, però, que més ens interessa de destacar, són els que corresponen a mots acabats en consonant. És cert que a «biólogo», «hidrólogo» «análogo», etc., corresponen biòleg, hidròleg, sociòleg, etc., amb una e en lloc d'una o. Però en canvi, paraules com ara astrònom, gastrònom, telèfon, micròfon i monòton, s'escrivien realment amb una o a la darrera sil·laba, generalment pronunciada u. Però existeix també, paral·lelament, una pronunciació hiperpurista, que la substitueix per una vocal neutra, com si es tractés de «astrònem», «telefen», «monoten», etc. Sense que el fet revesteixi gaire importància, hem cregut que valia la pena d'assenyalar-lo.